

KRITISKE ANALYSER

Af Henrik Herløv Lund, uafhængig økonom og velfærdsforsker - cand. scient. adm.

www.henrikherloevlund.dk

herloevlund@mail.dk

Notat, udarbejdet 26.06, rev. 28.06.16

LÆREN AF BREXIT.

Uanset at der også er specifikke britiske årsager til Storbritanniens udtræden af EU, peger Brexit OGSÅ tilbage på nogle store svagheder og fejl ved EU: Den manglende evne til at finde fælles løsninger på flygtningeproblemet, ineffektiviteten med hensyn til at løse den økonomiske krise og navnlig arbejdsløshedsproblemet samt EU's manglende evne til at afhjælpe det demokratiske underskud og tilvejebringe et mere direkte demokrati og folkestyre.

Indledning.

Storbritanniens beslutning om at melde sig ud af EU har selvsagt også særlige britiske årsager, herunder Storbritanniens fortid som verdensomspændende imperium såvel som de konservatives "austerity-politik" på bekostning af lønmodtagernes velstand og velfærd.

Men spørgsmålet om Storbritanniens udtræden har også bragt for dagen, at der er en mere generel skepsis overfor og modvilje mod EU projektet i en række andre EU – lande, herunder i EU's kernelande såsom Tyskland og Frankrig, Holland, Spanien mm.

Kritikken og modstanden skyldes mange ting, men 3 forhold synes at gå igen:

- Utilfredshed med EU's manglende effektivitet mht. til at løse flygtningeproblemet.
- Kritik af EU's manglende evne at løse den økonomiske krise
- Modvilje mod at afgive magt fra de direkte folkevalgte nationale demokratier til EU's indirekte udpegede styrende organer og indviklede og svært gennemskuelige beslutningsprocedurer i Bruxelles

Bag de seneste års voksende kritik af og skepsis imod EU ligger med andre ord en tiltagende oplevelse af, at EU ikke fungerer effektivt med hensyn til løse væsentlige problemer for Europas befolkninger og med hensyn til at repræsentere dem på en direkte og demokratisk måde.

EU s manglende evne til at finde en fælles løsning på flygtningeproblemet.

Det seneste område, hvor EU har vist sig ineffektivt til at løse væsentlige problemer for Europas befolkninger, er flygtningespørgsmålet. Tilstrømningen af flygtninge fra den syriske borgerkrig har for det første stillet spørgsmålstegn ved EU s procedurer for at modtage flygtninge og behandle asylansøgninger.

Problemerne ved EU s regler herfor i den nuværende Dublin-konvention er åbenlyse, idet den jo efterlader de lande, som tilfældigvis befinder sig i geografisk nærhed af Syrien, med hele opgaven med at registrere, asylbehandle og herefter at huse de syriske flygtninge. Det vil sige, at Grækenland, Italien og lidt også Spanien ifølge Dublin – konventionen egentlig ifølge Dublin – konventionen skal selv løse og bære hele byrden af det syriske flygtningeproblem.

Det kan de naturligvis ikke og har som konsekvens heraf måttet opgive at håndhæve Dublin – konventionen ved at undlade at registrere flygtningene, som det så overlades til på egen hånd at søge videre op i Europa.

Og her har manglen på fælles regler og en fælles løsningsmodel for flygtningeproblemet på ny sat sig igennem i form af vilkårlighed og national egoisme, idet en række af EU landene, herunder Danmark, selv også har undladt at registrere flygtninge og asylbehandle deres sager. I stedet har man skubbet problemet videre til de lande, som har været mest åbne for at påtage sig ansvar for flygtningene: Tyskland, Sverige og til dels også Storbritannien.

Det må anerkendes, at EU – kommissionen og rådet har forsøgt at få den eneste rigtige model igennem, nemlig en fordeling af flygtninge med legitime asylkrav ifølge flygtningekonventionerne mellem EU s lande ud fra befolkningstal og velstand, som de vigtigste kriterier. Men EU's styrende organer har været ude af stand til at implementere den fordeling af de første flygtninge, som man vedtog i 2015. Og man har været helt og aldeles ude af stand til få gennemført en mere permanent fordelingsnøgle og ordening.

En fælles løsning og fordeling ville have gjort opgaven med at modtage, huse og integrere flygtningestrømmen overskuelig og økonomisk håndterlig for de enkelte EU – lande. Og det ville også have gjort opgaven overskuelig og overkommeligt for de enkelte EU landes befolkninger.

Men takket være EU s ineffektivitet er håndteringen af flygtningestrømmen i stedet blevet alles kamp mod alle for at skubbe problemet over på nogle andre, hvilket selvsagt har forurolet EU -

landenes befolkninger, som hver for sig med rette bekymrer sig for de økonomiske og sociale konsekvenser, hvis de hver for sig pludselig sidder mere eller mindre alene med problemet.

Resultatet af EU's ineffektivitet er hermed i sidste ende blevet at dele af EU's befolkninger af frygt for at "blive rendt over ende" af et uoverskueligt og kaotisk flygtningeproblem vender sig mod flygtningene selv, hvilket i de mest ekstreme udtryk har ført til fremmehad og forfølgelse af udlændinge.

EU's manglende effektivitet til at løse den økonomiske krise.

Bekymringen i EU – landenes befolkninger for tilstrømningen af flygtninge har udover EU's manglende evne til at finde en fælles, overkommelig og håndterlig løsning på fordelingen af dem efter alt at dømme også en anden, længerevarende baggrund, nemlig i EU's manglende evne til at løse den økonomiske krise, som har hærget Europa siden finanskrisen. Og især i EU's manglende evne til at afhjælpe det massive arbejdsløshedsproblem og til at imødegå udhulingen af velfærd og velstand i en lang række EU-lande, som følger af den økonomiske krise.

Hvor USA gennem en ekspansiv, keynesiansk inspireret økonomisk politik efter nogle få år kom ud af finanskrisens lavvækst, er EU og EU's økonomiske kerne – eurozonen – forblevet fastlåst i første finanskrisen og siden gældskrisens lavkonjunkturs hængedynd, ja har endog i adskillige år befundet sig i direkte recession.

Resultat af den manglende økonomiske vækst har været en massiv og vedvarende arbejdsløshed, som lige siden finanskrisen har ligget på mellem 9 og 10 % i hele EU og på mellem 10 og 12 % i eurozonen.¹

Denne manglende vækst og vedvarende arbejdsløshed er ikke en tilfældighed, men skyldes ikke mindst den økonomiske politik, som EU's dominerende lande og EU-kommissionen har ført overfor gældskrisen. Denne økonomiske politik har ligesom hele EU's politik for det indre marked været ført på et neoliberalistisk, monetaristisk grundlag, hvor hensynet til de offentlige finansers balance gennem stram økonomisk politik har domineret over hensynet til jobskabelse gennem en ekspansiv økonomisk politik.

Konsekvensen har ikke blot været den vedvarende massive arbejdsløshed, men også omfattende besparelser på velfærden, navnlig i de mest gældsramte sydeuropæiske lande samt udhuling af velstanden i form af lønninger og indkomster.

---

¹) Kilde Eurostat: Total unemployment rate:

<http://ec.europa.eu/eurostat/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdec450&plugin=1>

Denne "austerity" politik har naturligvis medført omfattende folkelige protester og uro, ikke mindst i de sydeuropæiske lande. EU toppen har kunnet sidde disse protester overhørig, ja har direkte kunnet diktere de enkelte gældsramte lande sparekrav og økonomisk politik.

Men oplevelsen af fortsat misvækst, af vedvarende arbejdsløshed, vedvarende indkomststagnation og udhuling af den fælles velfærd har bredt i befolkningen i Europa skabt en øget mistillid til EU's styre og til EU projektet og har rejst spørgsmålet om, hvorvidt det er et projekt for den brede befolkning eller for eliten?

Den manglende afhjælpning af det demokratiske underskud.

Hermed har EU's legitimitetsproblemer på grund af den manglende evne til at finde fælles effektive løsninger på flygtningeproblemerne og på grund af den manglende evne – og vilje – til at føre en effektiv økonomisk politik, som løser den økonomiske krise og navnlig arbejdsløshedsproblemet, knyttet an til et gammelt problem, nemlig modviljen i en række EU landes befolkninger mod et overnationalt styre på bekostning af de nationale demokratier.

Lige siden den politiske union blev lanceret med Maastricht – traktaten fra 1993 har der med rette været talt om et demokratisk underskud i EU. Problemet er, at i forhold til de nationale demokratiers direkte og nære folkestyre er de europæiske befolkningers indflydelse på de styrende EU-organer langt mere indirekte og fjern.

Befolkningerne vælger godt nok ved direkte valg repræsentanter til EU parlamentet, men EU parlamentet deler magten med rådet, som består af stats – og regeringschefer og som befolkningen således ikke direkte vælger. Og rådet vælger igen formanden for EU kommissionen, som herefter selv udpeger sine kommissærer. Så kommissionen, der jo ofte betegnes som EU's regering, har befolkningerne om muligt endnu mindre indflydelse på. Og hvad angår den europæiske centralbank har befolkningen slet ingen indflydelse, idet den er uafhængig.

Det er et gammelt problem, at der således er et massivt demokratisk underskud i EU i forhold til et normalt fungerende folkestyre og demokrati i Europa. Og selv skiftende traktater har øget de direkte valgte EU parlaments beføjelser er problemet med det demokratiske underskud ikke blevet grundlæggende løst.

Denne oplevelse i betydelig del af EU landenes befolkninger af, at EU således lider af utilstrækkeligt demokrati, bliver naturligvis skærpet, når man også oplever, at EU ikke evner effekt at løse centrale spørgsmål for befolkningerne, altså som før omtalt at skabe vækst og jobs, at forsvare velfærden og at skabe fælles, effektive løsninger på flygtningeproblemerne.

I denne situation er det ikke overraskende at dele af EU's befolkninger vælger at holde fast ved de direkte demokrati og folkestyre, som de nationalt har, og vægrer sig ved at afgive magt til et overstatslig EU styre, som opleves som mindre demokratisk.

Afslutning.

Når Brexitdebatten ikke blot er blevet så heftig i Storbritannien, men har ført til manifestation af kritik og opposition mod EU i andre EU – lande også, er der altså en grund til det: Nemlig EU's manglende effektivitet og demokratiske underskud. Uanset om det ender med, at Storbritannien forlader EU eller ej, vil modstanden mod og kritikken af EU fortsætte, så længe den manglende politiske og økonomiske effektivitet og det demokratiske underskud stadig præger EU.

Den vil fortsætte, indtil der enten er fundet en løsning på disse dybe og centrale problemer eller EU er gået i opløsning.